

SCI-CONF.COM.UA

SCIENCE AND EDUCATION: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS

**PROCEEDINGS OF VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
APRIL 28-30, 2021**

**KYOTO
2021**

SCIENCE AND EDUCATION: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS

Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference

Kyoto, Japan

28-30 April 2021

Kyoto, Japan

2021

UDC 001.1

The 8th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 28-30, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021. 866 p.

ISBN 978-4-9783419-5-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Science and education: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-and-education-problems-prospects-and-innovations-28-30-aprelya-2021-goda-kioto-yaponiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: kyoto@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 CPN Publishing Group ®

©2021 Authors of the articles

71.	Манаєва Г. С., Кужелева Л. М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.	464
72.	Марусей Т. В. РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ.	471
73.	Махмудов У. Б. НОВОЕ ИМИДЖ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА, ОСНОВАННАЯ НА ПРАВАХ ЧЕЛОВЕКА И ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ.	478
74.	Махненко М. М. АБСТРАКТНЕ І КОНКРЕТНЕ ПРО БІДНІСТЬ І НЕРІВНІСТЬ ТА ІДЕОЛОГІЯ ФРІДРІХА ЛИСТА ПРО ДОБРОБУТ НАЦІЇ.	489
75.	Мащенко О. А., Коротоножкіна А. М. АДАПТАЦІЯ. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ.	499
76.	Медведів А. Р. ТЕРМІНОЛОГІЯ З МАТЕМАТИКИ В ЯПОНСЬКОМУ НАУКОВО- ТЕХНІЧНОМУ МОВЛЕННІ.	505
77.	Мельничук В. О. ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ ДО КОМЕРЦІЙНОГО СЕКСУ.	514
78.	Михайлов О. В., Коваленко Т. В. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОДИФІКАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ПРАВА В КРАЇНАХ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ.	521
79.	Муханова О. М., Шепелєва О. В. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ.	525
80.	Мухортова О. Д., Дорохова А. И., Шубладзе О. Э. РЕЧЕВАЯ СИТУАЦИЯ КАК ОСНОВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МОДЕЛИ ОБЩЕНИЯ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ.	528
81.	Олійник О. Ю. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ УЯВНОЇ ОБОРОНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.	531
82.	Ореховський В. О. ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ТА ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ПІД ЧАС НЕВРОЖАЇВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	536
83.	Павлик О. А., Скупейко І. М. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ШКОЛЯРІВ У КРАЇНАХ ЕУ.	545
84.	Павлюк М. М., Білик Ю. М. ВИВЧЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.	551
85.	Панасюк Н. М. ПРО КОРЕКТНІСТЬ ПОСЛІДОВНОСТІ ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ З ЛІНІЙНОЇ АЛГЕБРИ В КУРСАХ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ.	560

**ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ТА ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ
РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ПІД ЧАС
НЕВРОЖАЇВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ**

Ореховський Вадим Олегович

д.і.н., професор

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного

торговельно-економічного університету,

м. Чернівці, Україна

Анотація: метою статті є розкриття основних моментів діяльності Російського Червоного Хреста по наданню допомоги цивільному населенню імперії у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Визначено та охарактеризовано форми роботи, що застосовувалися Товариством. Автор зазначає, що стимулами громадської благодійної діяльності були не тільки масштаби стихійних лих та співчуття до нужденних широких верств суспільства, але і слабкий розвитком державної медицини, яка була не в змозі надати допомогу багатомільйонному населенню країни.

Ключові слова: Російська імперія, громадські медично-санітарні організації, Російське товариство Червоного Хреста, медицина, допомога цивільному населенню, благодійність.

Вступ. Майже з самого початку своєї діяльності (виникло у 1867 р.) Російське товариство Червоного Хреста (РТЧХ) вважало одним з головних своїх завдань постійну «...участь Червоного Хреста в усіх нещастях, що очікує людей, починаючи з самих незначних, і закінчуючи стихійними – такими як голод, епідемії, землетруси» [1, с.39].

Крім того, такий вид діяльності слугував популяризації ідей Товариства,

сприяв зростанню симпатій населення до нього, і як наслідок - збільшенню пожертвувань на шляхетну справу.

Тому, природньо, що за піввіковий період своєї історії не було жодного більш-менш значного суспільного лиха, жертвами якого би не опікувалися діячі РТЧХ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За радянських часів історія РТЧХ не отримала належної наукової розробки. Традиції дореволюційної благодійності і милосердя не вписувалися в знайомі і звичні ідеологічні схеми.

Новий історіографічний етап у вивченні теми починається у кінці 80-х – на початку 90-рр. Він пов'язаний із звільненням від ідеологічних штампів та залученням ряду нових джерел. На цьому тлі з'являються дослідження дореволюційного етапу розвитку філантропії у Росії. Серед таких праць необхідно, перед усім, відмітити об'ємну монографію Г.М.Ульянової «Добродійність в Російській імперії. XIX – початок XX століття»[2].

Наукова література 1990-х років представлена учбовою методичною роботою доктора історичних наук В. Г. Афанасьєва і кандидата історичних наук А. Р. Соколова «Добродійність в Росії. Історіографічний аспект проблеми»[3]. Автори одними з перших зробили спробу розглянути в історіографічному плані проблему становлення і розвитку благодійних установ в Росії. Необхідно також згадати і тематичну збірку «Добродійність і милосердя: рубіж XIX – XX ст.»[4].

Останніми роками було захищено декілька дисертаційних робіт, присвячених діяльності Російського Червоного Хреста. У дисертації М.В. Беляєвої основний акцент зроблено на дослідженні історії створення, змісті і формах діяльності РТЧХ, виявлені та оцінці ролі та місця Товариства в історії Росії другої половини XIX - початку XX століття [5]. Предметом розгляду дисертації Є.В.Оксенюк став «...процес розвитку діяльності Російського Товариства Червоного Хреста в період розквіту організованої громадської добродійності, тобто в останнє десятиліття перед Першою світовою війною»[6, с.4].

Проте, незважаючи на появу цілого ряду наукових досліджень, що так чи інакше зачіпають тему діяльності Російського Червоного Хреста багато її питань продовжує залишатися поза увагою вчених. Глибока наукова розробка цієї проблеми є одним з важливих завдань сучасної історичної науки.

Метою статті стало розкриття та характеристика основних напрямків діяльності Російського Товариства Червоного Хреста по наданню допомоги цивільному населенню країни у кінці XIX – на початку XX ст., оцінка основних результатів його роботи.

Виклад основного матеріалу.

Голод 1891-1892 рр.

Особливо широку діяльність розгорнуло Товариство у важкі 1891-1892 роки. У 1891 р. 26 губерній Росії охопив небувалий голод. Врожай зернових зменшився на 45% порівняно із середньорічними показниками. Зменшився вивіз російського зерна за кордон. Якщо у 1881-1890 рр. у середньому експортувалось 71888 тис. пудів жита (основний продукт харчування бідноти), то у 1891-1895 рр. – 56836[7, с.48].

Сучасник цих подій Д.І.Нацький, який мешкав у ті часи в місті Єлець, писав: «Осінь 1890 року...була сухою. Всі чекали дощу і у суху землю боялись сіяти озимі хліба (пшеницю) і, не дочекавшись, стали сіяти у другій половині вересня. Вони майже ніде не зійшли. Зима була дуже малосніжною. З першим весняним теплом сніг швидко зійшов, і суха земля не насичалась вологою, а дощу не було. До 25 травня стояла страшна посуха. В ніч на 25 травня я почув журчання струмків на вулиці і дуже зрадів. На ранок виявилось, що пройшов не дощ, а сніг, сильно похолодало, і сніг зійшов тільки наступного дня, але було пізно. І загроза неврожаю стала реальною» [8].

Однак уряд протягом декілька місяців вперто заперечував дані про наявність значної кількості голодуючого населення. У ліберальних колах російської інтелігенції ходили чутки, що тогочасний імператор Олександр III заявив: «В мене немає голодуючих, а є тільки такі, що постраждали від неврожаю» [9, с.263].

Масштаби цього лиха замовчувались. За словами одного з активних учасників у боротьбі із голодом, князем В.Оболенським: «Цензура стала...викреслювати з газетних колонок слова «голод», «голодні», «голодуючі», кореспонденції, що були заборонені у газетах, ходили по руках, у вигляді нелегальних листків, приватні листи з голодуючих губерній ретельно переписувались та поширювались. Одним словом створювалась ціла «нелегальна література» присвячена голоду...

Однак відомості про голод проникали і у зарубіжну пресу, та і у Росії замовчувати його стало зовсім неможливо. Уряду прийшлося поступитись»[9, с.263].

17 листопада 1891 р. був створений спеціальний комітет для організації допомоги голодуючим під головуванням великого князя Миколи Олександровича – майбутнього імператора Миколи II. Основною функцією комітету було «...вище розпорядження усіма коштами, що жертвувались через посередництво закладів відомств православного віросповідання, Міністерства внутрішніх справ, Російського товариства Червоного Хреста і загальне керівництво розпорядженнями губернських установ по розподілу пожертвувань»[8].

Утворення комітету перетворило Російський Червоний Хрест в інстанцію, через яку скеровувався основний потік пожертвувань (на той час вони перевищили 4 млн. 800 тис. крб.) [10, с.40].

Для збору коштів та надання допомоги Товариством були створені особливі опікунства: 22 губернських, 175 повітових, 1279 дільничних і 325 сільських. Продовольчою допомогою скористалося більше 3 млн. чоловік; медична допомога була надана 35тис. чоловік і більше 89 тис. чоловік отримали допомогу у вигляді коней, фуражу, посівного зерна, землеробських знарядь та ін. [11, с.13].

Окрім допомоги голодуючим, Червоному Хресту прийшлося взяти участь у боротьбі із епідемією тифу та холери, що були викликані недоїданням значної частини населення південних губерній. В самий короткий час Товариство

відрядило у заражені місцевості санітарні загони. Загальна кількість сестер милосердя, що надавали медичну допомогу у складі їх формувань досягла 710 чоловік [10, с.41].

Крім цього виду допомоги Російським Червоним Хрестом у ряді губерній (Казанська, Астраханська, Симбірська) були організовані мобільні санітарні загони, що переміщувалися із села у село в залежності від того де спостерігалися спалахи епідемій. Багато закладів Червоного Хреста відкрили чайні, видавалася матеріальна допомога постраждалим сім'ям, приймалися заходи щодо опікування сиріт [10, с.41]. Всього на боротьбу із цим лихом Товариство витратило майже 4 млн. 500 тис. крб.[1, с.43]

Неврожай 1898 р.

У 1898 р. новий неврожай охопив 9 губерній Російської імперії. Головне Управління Червоного Хреста у наказі своїм місцевим установам а також уповноваженим визначило ті види допомоги, на які могло розраховувати населення постраждалих губерній. Ця допомога надавалася у наступному вигляді: 1) у видачі продовольчих запасів (зерно, борошно); хліба зі спеціально влаштованих пекарень; молока для дітей та гарячої їжі з їдалень; 2) закупівлі та роздачі палива для випічки хліба та приготування їжі; 3) облаштуванні притулків для дітей та людей похилого віку; 4) відкритті лікарень та амбулаторій; 5) видачі зерна для посівів, купівлі худоби та сільськогосподарського реманенту; 6) наданні допомоги грошима у випадку крайньої необхідності і неможливості допомогти населенню одним з вищевказаних способів [4, с.200].

Норма видачі хліба на день складала: на дорослого – 1 – 1,5 фунти, на дитину – 0,5 – 0,75 фунти. Такий вид допомоги застосовували лише тоді, коли у населення не було палива, а це траплялося частіше всього у степових губерніях, де сировиною для палива була солома. Потреби в останній у неврожайні роки була настільки значною, що населення використовувало для цієї мети солом'яні стріхи [4, с.200].

Роздача хлібних пайків не завжди могла допомогти дійсно нужденним.

Часто хліб з'їдався як тими, кому він саме і призначався, так і здоровими членами родини. Спостерігалися і такі прикрі явища, коли працездатні чоловіки, які присвоювали собі весь отриманий пайок, змушували жінок, старих та дітей бідувати, випрошуючи милостиню. Тому відкриття їдалень, де їжа не відпускалася «на дім», а споживалася тут же, на місці, виявилась на практиці кращим контролюючим засобом для розподілу продовольчої допомоги серед голодуючого населення [4, с.201].

Окрім спільних їдалень, де отримували їжу дорослі та діти, відкривалися спеціалізовані дитячі їдальні, шкільні та спеціально «для хворих на цингу» [4, с.201].

Всього же продовольчу допомогу отримали 3 млн. 700 тис. чоловік [1, с.44].

Для надання медичної допомоги населенню, місцеві заклади Червоного Хреста у постраждалих губерніях ще з осені 1898 р. розпочали мобілізацію свого санітарного персоналу. Відрядивши до Самарської та Уфимської губернії 8 сестер милосердя та 10 студентів останнього курсу Військово-медичної академії для допомоги санітарним загонам місцевих установ Червоного Хреста. Незабаром, після спалаху цинги у Саратовській та В'ятській губерніях і подальшого її поширення у межах Самарської та Казанської губерній, ГУ Товариства поступово збільшувало склад санітарного персоналу Червоного Хреста [10, с.47].

В самий пік поширення епідемії медико-санітарний персонал Товариства у 7 східних губерніях досяг 1200 чоловік, які надали допомоги більше як 140 тис. хворих. Для харчування хворих цингою (оскільки у постраждалих спостерігалася майже повна відсутність овочів) за розпорядженням ГУ, його уповноважених та місцевих управлінь, було надіслано з С.-Петербургу, Москви, Києва та інших міст значна кількість пресованої квашеної капусти та лимонів [10, с.47].

Така широкомасштабна діяльність вимагала й відповідних коштів. Останні надходили з наступних джерел: 1) 3 млн. крб. пожертвував імператор

Микола ІІ; 2) 1 млн. 750 тис. крб. надійшло від інших жертвувателів. Витрати склали 3 млн. 800 тис. крб. в тому числі більше 60 тис. крб. було скеровано на формування санітарних загонів [1, с.45].

Неврожай 1900-1901 рр.

Щойно заклади Російського Червоного Хреста завершили свою роботу по допомозі населенню місцевостей вражених неврожаєм 1898 р. як до ГУ РТЧХ почали надходити відомості про новий неврожай, що охопив територію 11 губерній півдня та сходу країни. Червоному Хресту прийшлося знову мобілізувати свої сили та кошти для надання продовольчої та медичної допомоги постраждалим. До охоплених неврожаєм місцевостей було скеровано близько 600 чоловік зі складу персоналу РТЧХ, в тому числі 42 лікарі, 31 студент, 59 фельдшерів, 207 медичних сестер, 8 доглядальниць, 11 санітарів та ін. Було відкрито 1400 їдалень, більше 140 пекарень і харчових пунктів та 19 чайних. Загальна кількість постраждалих, які скористалися допомогою Товариства перевищила 800 тис. чоловік. Витрати товариства склали 1 млн. 325 тис. крб.[1, с.45-46].

Неврожай 1905-1906 рр.

В 1905-1906 рр. неврожай знову охопив все Поволжя, Кавказ, Закавказзя та область Війська Донського. Червоний Хрест, керуючись досвідом попередніх кампаній, одразу ж почав надавати допомогу потребуючому їй населенню. Було організовано годування у їдальнях та видача на руки продуктових пайків хлібом, крупою та борошном. Всього Червоним Хрестом було відкрито більше 10 тис. їдалень, майже 1800 пекарень, більше 1800 пунктів для роздачі продовольства та ін. заклади. Всім названим закладам було відпущено біля 86 млн. порцій їжі, та більше 18 млн. пайків продуктами. На допомогу постраждалому населенню було витрачено майже 4 млн. 400 тис. крб.[1, с.46].

Неврожай 1911 – 1912 рр..

У 1911-1912 рр. голод охопив 60 губерній Російської імперії. Постраждало від лиха 20 млн. чоловік, а померло від голоду та його наслідків,

по деяким дискусійним оцінкам, до 4 млн. чоловік [12, с.58]. Коли у 1911р. новий недорід охопив більше 20 губерній імперії, для надання лікарняної і продовольчої допомоги Товариством були відправлені 41 лікарняно-харчувальний загін у складі 42-х лікарів, 11-ти студентів-медиків, 8-ми фельдшерів, 255-ти сестер милосердя і 28-ми санітарів. Ними було відкрито 448 їдалень і 108 пайкових пунктів, 23 амбулаторних пункти, 3 хлібопекарні і 3 лікарні по 10 ліжок кожна [11, с.13].

На організацію допомоги населенню РТЧХ витратило майже 2млн. 300 тис крб.[1, с.51].

Висновки. З самого початку свого існування Товариство виступило надійним помічником уряду у ліквідації наслідків стихійних та гуманітарних катастроф по всій території Російської імперії.

Форми роботи, що застосовувало Товариство, були різнобічними: видача постраждалим продуктових пайків, одягу та предметів першої необхідності; відкриття безкоштовних їдалень та харчувальних пунктів; надання допомоги грошима і т.д.

Громадська благодійна діяльність стимулювалась не тільки масштабами стихійних катаклізмів. Її живила активність та співчуття до нужденних широких верств російського суспільства, а також і слабкий розвиток державної медицини, що була просто не в змозі надати допомогу багатомільйонному населенню країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Очерк возникновения и деятельности Российского Общества Красного Креста. - С.-Петербург: Государственная типография, 1913. -63с.
2. Ульянова Г.Н. Благотворительность в Российской империи. XIX – начало XX века. - М.: Наука, 2005. - 415 с.
3. Афанасьев В.Г., Соколов А.Р. Благотворительность в России: Историографические аспекты проблемы. - СПб.: Нестор, 1998. - 102с.
4. Благотворительность и милосердие: рубеж XIX – XX вв. Историко-

документальное издание. — СПб.: Лики России, 2000. — 248 с.

5. Беляева М.В. Российское Общество Красного Креста в истории России 1867-1921 гг.: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. истор. наук: 07.00.02 «Отечественная история». Ставропольский государственный университет. - Ставрополь, 2002. – 22 с.

6. Оксенюк Е.В. Деятельность Российского Общества Красного Креста в начале XX в. (1903-1914 гг.): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. истор. наук: 07.00.02 «Отечественная история». Негосударственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет». – М., 2012. – 23 с.

7. Носова Е.А. Голод 1891-1892 гг. в России и зерновой рынок Западной Сибири // Известия Алтайского государственного университета. – 2007. - № 4-1. – С.48-53.

8. Кривошеин Н.В. Голод 1891-1892 гг. и тамбовская миссия графа А.А.Бобринского. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kraeved48.ru/node/106>.

9. Оболенский В.А. Воспоминания о голодном 1891 году// Современные записки. - 1921. - Кн. VII. - С. 261–285.

10. Российское Общество Красного Креста. Исторический обзор деятельности. – С.-Петербург: Лештуковская паровая скоропечатня П.О.Яблонского, 1902. – 143 с.

11. Краткий отчетный бюллетень ГУ РОКК. – 1912. - № 86. – С.13.

12. Пуля О. Россия и голод. История длиной в девять столетий: 1024-1917 // Аграрный эксперт. – 2008. - №8 (август) – С.54-59.